

orientering, der ikke bringer kendere og benyttet af værket noget nyt. Hvilken læserkreds, skriftet da sigter mod, synes noget uklart.

Kildeudgivelsernes og specielt Diplomatiets tilblivelseshistorie fremstilles så kortfattet og afproblematiseret, at der ikke kan siges at være tale om noget egentlig historiografisk arbejde. Samtidig gør dog teksten så udstrakt brug af middelalderlig og filologisk terminologi, at det vil vanskeliggøre den forudsætningsløse læser tilegnelsen. Til studerende og andre, der kan investere de fornødne kræfter i arbejdet med hæftet, vil det dog give en praktisk første information om, hvad DD/DRB er, og om den arbejdsindsats, der ligger bag det.

Helge Paludan

Marianne Antoniewitz: *Vallø gods og dets ejere indtil 1461*. (Skrifter udgivet af Lokalhistorisk Afdeling nr. 5, 1976), 88 s.

Københavns Universitets lokalhistoriske afdeling og dens leder, lektor Knud Prange, står bag udgivelsen af Marianne Antoniewitz' afhandling, der oprindeligt er skrevet som specialeopgave i historie hos lektor Kai Hørby. Meget a propos svinger bogens fremstilling mellem drøftelse af problemstillinger af væsentlig almenhistorisk rækkevidde og en forfølgelse af emnets detaljer ud i alle kroge af de sjællandske sogne.

Afhandlingens sigte synes dobbelt: dels at belyse og dokumentere den ændring i de middelalderlige godsets driftsform og struktur, ved hvilken især i det 15. århundrede den enkelte gård trådte i landsbyens sted som driftsenhed, dels at fremskaffe så præcis information som overhovedet muligt om, hvilket bøndergods der til enhver tid i 1400-tallet lå under Vallø, som blev et karakteristisk eksempel på hovedgården som admini-

strationscentrum i et kompleks af strøgods. Det bør nævnes, at forfatterens blik for den overordnede problemstilling sløres noget under behandlingen af de enkelte Vallø-ejeres kamp for besiddelserne; men de enkelte kapitler er dog så overskueligt fremstillede og så præcist og sobert konkluderede, at afhandlingen trods forkærligheden for detaljer bevarer sin værdi for det videre perspektiv.

Faktisk udgør den lidet pretentøse bog noget af et skoleridt i kildekritisk arbejdsmåde. Dette skyldes især præciseringen af, at hovedkilderne til viden om emnet, et skifte fra 1421 og den såkaldte Valløregistratur af 1541, kun kan afvinges oplysninger om problemstillingen, Valløbesiddelsernes omfang og herkomst, hvis de ses i lyset af den godspolitiske brug, der skulle gøres af dem, da de blev til. Ved med omhu at blotlægge disse kilders ophavssituation lykkes det forfatteren at argumentere overbevisende for, hvad hun kan vente at finde omtalt og uomtalt i disse opregninger af gods, og dermed for sine konklusioners bærekraft.

Bogen fremtræder således som et smukt eksempel på kildekritikkens suverænitæt og nødvendighed (omend næppe tilstrækkelighed) i en tid med hang til teoretiserende bygning af luftkasteller.

Helge Paludan

Michael Venge (udg.): *Bondekær eller tyræn? Tekster til Christian II's regime, politik og personlighed*. (Odense Universitetsforlag, 1975). 50 s.

Med dette lille kildeudvalg har Michael Venge ønsket at fremlægge et materiale, der kan danne udgangspunkt for diskussion af de to modstridende hovedopfattelser af Christian 2.s politik og personlighed, den, der ser kongen som almuen, bøndernes og borgernes, beskytter imod adelens undertrykkelse, og den, der

ser kongen som tyrannen, skatteudpreseren, iscenesætter af »det stockholmske blodbad«. De to synspunkter præsenteres i tekster, der giver historikerne C. F. Allen og C. Paludan-Müllers opfattelser, hvorefter følger en længere række kildesteder fra kongens samtid, de jyske rådets sammensværgelsesbrev, Ørnevisen, tekster vedrørende Sigbrit, Christian 2. og dronning Elisabeth, blodbadet i Stockholm og kongens udlændighedstid.

Christian 2.s regering må med dens store politiske og sociale ideer interessere en tid, der har fået øje for sociale og økonomiske forhold i fortiden. Michael Venges bog gør opmærksom på delaspæker af det store problemkompleks, Christian 2.s regeringstid udgør.

Ole Degn

Erik Kroman (udg.): *Ribe rådstuedombøger 1527-1576 og 1580-1599. Ældre danske rådstueprotokoller og bytingbøger.* (Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie, 1974). XII + 264 s.

Med Erik Kromans udgave af de to ældste retsprotokoller fra Ribe, rådstuedombøgerne 1527-76 og 1580-99, har Kildeskriftselskabet fortsat udgivelsen af en række ældre retsprotokoller, rådstueprotokoller og tingbøger fra repræsentative købstæder i forskellige landsdele, hvoraf der tidligere er kommet flere bind fra Malmø - rådstueprotokol (stadsbog) 1503-48, stadsbog 1549-59 og tingbøger 1577-83 og 1588-90 - og Helsingør - stadsbog 1549-56.

En kort indledning redegør for de to håndskrifteres indretning, og tekstkritiske noter, lister over lensmænd, borgmestre og rådmænd, byfogeder, herskabsfogeder og byskrivere, ordforklaringer og person- og stednavneregistre afslutter bindet og letter arbejdet med tingbogs-

teksterne, der i den nu foreliggende form er lettilgængelige.

Som det øvrige tingbogsmateriale er Ribe rådstuedombøger en righoldig kilde til belysning af økonomiske, sociale, kulturhistoriske og personalhistoriske forhold. Overklassen er vel bedst repræsenteret, adelen og de store købmænd, ikke mindst rådmændene; men den store brede befolkning optræder også i betydeligt omfang, som skyldnere, lovbrydere, vidner. Man kan følge Ribes handelskontakter ud i Europa, som Erik Kroman selv gør opmærksom på i indledningen (s. IX), hvor man til de nævnte nederlandske byer Amsterdam, Enkhuizen og Middelburg kan føje yderligere Antwerpen, idet lokaliteten Andrup (s. 31), der i registeret er identificeret med Andrup i Skast sogn (der forekommer s. 19), må være denne by, hvorfra en borgmester for en stor sum hjemførte gods, som han overlod sønnen at færdes med til fælles bedste. Handelssagerne udgør dog kun en mindre del af det brogede tingbogsmateriale, der som kun få kildetekster lader os komme så nær ind på livet af den tids mennesker.

Ole Degn

Merete Dahlerup (udg.): *Herlufsholm frie skoles regnskab 1585-86.* (Landbohistorisk Selskab, 1975). XVI + 140 s.

Regnskabsmateriale har i væsentlig grad været forsømt i den historiske forskning, og regnskaber udgør kun en lille del af det hidtil publicerede historiske kildemateriale. Det er derfor glædeligt, at Landbohistorisk Selskab ved Merete Dahlerup har udgivet Herlufsholm frie skoles regnskab for året 1585-86. Der er tale om det ældste bevarede godsregnskab for skolens gods, det tidligere Skovkloster, der foruden hovedgården og Maglemølle (Næstved Mølle) omfattede